

**NÁRODNÍ PEDAGOGICKÉ
MUZEUM A KNIHOVNA
J. A. KOMENSKÉHO**

**Národní pedagogické muzeum
a knihovna J. A. Komenského**
Valdštejnská 161/20, 118 00 Praha 1
tel.: 257 533 455, <https://www.npmk.gov.cz>
e-mail: pedagog@npmk.cz, epodatelna@npmk.cz

Výzva k účasti na mezinárodní konferenci

PŘÍRODA UČITELKA

**Mezinárodní konference o otázkách historického i současného využití
přírodního prostředí a školních zahrad k výchově a vzdělávání**

Termín: 19. 6. – 20. 6. 2025

Místo konání: NPMK, Valdštejnská 20, Praha 1

Pořadatelé: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského; Historický ústav AV
ČR – Centrum pro dějiny vzdělanosti

Délka příspěvku: 25 minut

Jednací jazyky: angličtina, čeština

Environmentální výchova se ve školách začala prosazovat až v posledních desetiletích, ovšem příroda jako taková hrávala v pedagogickém procesu svou roli i v minulosti, a to od jeho počátků v předškolní výchově (J. A. Komenský) až po univerzity. Logicky se zde přitom nabízelo spojení teorie a praxe. Postupně se tak prosazovala nejen botanika a další předměty, ale také organizované školní výlety do přírody, jejichž účelem nebyla jen relaxace, ale rovněž výuka. Zásadní úlohu začaly hrát v raném novověku také postupně budované školní či univerzitní zahrady. Ty samozřejmě bylo možné využít nejen jako podstatný doplněk výuky, ale sloužily také materiálním potřebám škol (jeden ze zdrojů zajištění potravin). Při školách vyššího typu (gymnasia illustre, akademie či univerzity) byly postupně zakládány také botanické zahrady.

Ačkoli počátky byly tedy mnohem starší, významným přelomem v roli přírody ve školní teorii a praxi a v rozšíření studia flóry, fauny, ale i třeba mineralogie apod., sehrálo osvícenství a následně 19. století. V prostředí rakouské monarchie, později Rakouska-Uherska se uvedené tendence projeví se vzrůstající měrou i v oblasti legislativy. Od poslední třetiny 19. století bylo pak přímo školskými úřady nařizováno zřizování školních zahrad.

V přístupu k zahradám převládal především utilitární pohled, ten se však postupně měnil a meziválečné období charakterizovalo pojetí školní zahrady jako svého druhu školní pomůcky. Po druhé světové válce se v podmínkách českého školství zahrady sice dále rozvíjely, ovšem přístup k nim se opět redukoval na pěstitelské pojetí. V současnosti již školní zahrady přestaly být nedílnou součástí škol, ale v posledních letech lze vyzorovat renesanci zájmu učitelů o využití zahrad a přírodního prostředí pro výuku.

Cílem konference konané v **termínu 19. 6. – 20. 6. 2025 v Národním pedagogickém muzeu a knihovně J. A. Komenského** je poskytnout prostor pro prezentaci příspěvků z těchto tematických okruhů:

- 1) Role přírody v teoretické části výchovy a vzdělávání od předškolní edukace přes preuniverzitní po vysoké školství** – přístup soudobé pedagogiky od renesance s dědictvím antiky po současnost, lokální i centrální školní řády, ordines lectionum, příroda v jednotlivých předmětech a v povinné školní četbě, v univerzitních tezích, při zkouškách různého druhu apod.
- 2) Školní zahrada jakožto prostor komplementární ke školní budově** – zahrada jako místo pěstování rostlin a dřevin – co a proč se na zahradách pěstovalo; zakládání a údržba zahrad (úřední

předpisy o školních zahradách a jejich reálná podoba; proces schvalování podoby školních zahrad); využití školních zahrad pro výuku i sklizeň; školní zahrada a práce na ní ve vzpomínkách učitelů a žáků; školní zahrada jako vzorová zahrada pro širší okolí; univerzitní a botanické zahrady jako svébytný typ školní zahrady.

3) Škola jako místo chovu včel a bource – chov včel a bource morušového, učitelé jako propagátoři včelařství a hedvábnictví, včelařské kroužky, propojení včelařských spolků a školy.

4) Příroda a školní zahrada v pedagogickém myšlení – školní zahrada jako učební pomůcka; školní zahrada v úvahách reformních pedagogů; školní zahrada jako místo pro zážitkovou pedagogiku.

5) Přírodní prostředí a školní zahrady v současném školství (na školách všech typů a stupňů) – kazuistiky současného využití školních zahrad pro výuku; otázky a problémy spojené se zakládáním a údržbou zahrady a jejím financováním.

Chronologicky nejsou příspěvky nikterak omezeny, jedna ze sekcí by měla ukázat využití přírodního prostředí a školních zahrad v současnosti.

Konference navazuje na aktuální výstavu *Bzukot školních zahrad. Ekologická výchova v proměnách času*, která je k vidění v NPMK v termínu 29. 11. 2024 – 2. 11. 2025.

Přihlášky s návrhy příspěvků a jejich stručnou anotací (400 slov) v jazyce příspěvku zasílejte na adresu historik@npmk.cz do 15. 4. 2025.

Vyrozumění o přijetí příspěvku obdržíte **do 30. 4. 2025.**

